

dat uit het slotdeel van Brahms' Tweede (zelfs de tempo-aanduiding – Alla breve – alsook de voordrachtsindicatie – con spirito – zijn identiek). Maar de verschillen tussen beide meesters zijn veel groter. Waar Brahms zijn Symfonie heel schroomvallig en bijna uit het niets laat ontstaan, valt Dvoraks Zesde door middel van een gul en veerkrachtig thema als het ware 'meteen met de deur in huis'. Met een gegeven dat bovendien sterk tot de verbeelding van Gustav Mahler moet hebben gesproken, want de hoofdgedachte van het Tweede deel van diens Eerste – en eveneens in D staande! – symfonie lijkt hier rechtstreeks van afgeleid. Een verder verschil met Brahms is de robuustheid van karakter in dit deel, met een veel prominenter gebruik van het koper, en dat heeft dan ook in de reeds hiervoor gesignaleerde bontheid geleid.

Een door een lichte weemoed geschraagde weldadig aandoende expressie beheerst het fraaie en zangrijke Adagio. De hobo neemt het voortouw in dit subliem gemodelleerde betoog, dat verderop even door een dramatische episode wordt onderbroken. Van een zekere ruigheid is het Scherzo allerminst vrij te pleiten, getuige de opzweepende dansritmen, waarmee van meet af aan de toon wordt gezet. Het trio, waarin een dankbare rol voor de piccolo-fluit is weggelegd, vormt met dit alles een mooie tegenstelling. Tijdens de vuurdoop van deze symfonie – die op 25 maart 1881 te Praag plaatsvond onder leiding Adolf Cech – raakte het publiek dermate enthousiast over dit deel, dat het als 'encore' moest worden gebisseerd. Na deze succesvolle eerste uitvoering werd de Zesde in Londen (1882) en New York gespeeld (1883), en daarmee trad Dvorak voor het eerst met zijn muziek tot ver buiten de Europese grenzen.

MINI MAHLER - TOURNEE

Martin Sieghart
dirigent

Ingrid Kaiserfeld
sopraan

Alma Mahler:
liederen

Gustav Mahler:
Symfonie nr 10

ARNHEM, ZO 21 FEBRUARI

Musis Sacrum, 20.15 uur

026 - 443 73 43, www.musissacrum.nl

VILLACH (OOSTENRIJK)

WO. 24 FEBRUARI

Congress Center, 20.00 uur

WENEN (OOSTENRIJK)

VR. 26 FEBRUARI

Konzerthaus, 20.00 uur

NIJMEGEN,

ZO. 28 FEBRUARI

De Vereeniging, 14.15 uur

024 - 322 11 00, www.keizerkarelpodia.nl

THIBAUDET SPEELT LISZT

Nikolai Alexeev dirigent

Jean-Yves Thibaudet piano

NIJMEGEN

do. 11 februari

De Vereeniging, 20.15 uur

Relatieconcert Stichting Partners van Het Gelders Orkest

Inleiding Michel Khalifa, 19.15 uur

APELDOORN

vr. 12 februari

Orpheus, 20.00 uur

Inleiding Michel Khalifa, 19.15 uur

ROTTERDAM

za. 13 februari

De Doelen, 15.00 uur

Programma

Johannes Brahms

(1833-1897)

Tragische Ouverture, opus 81

- **Allegro ma non troppo - Molto più moderato - Un poco sostenuto**

Franz Liszt

(1811-1886)

Pianoconcert nr. 2 in A

- **Adagio sostenuto assai, attacca**
- **Allegro agitato assai, attacca**
- **Allegro moderato, attacca**
- **Allegro deciso, attacca**
- **Marziale un poco meno allegro, attacca**
- **Allegro moderato**

pauze

Antonin Dvorák

(1841-1904)

Symfonie nr. 6 in D, opus 60

- **Allegro non tanto**
- **Adagio**
- **Scherzo: furiant (presto)**
- **Finale: allegro con spirito**

weer op, ondergaat talloze metamorfoses - naar het beroemde voorbeeld van de idée fixe uit Berlioz' Symphonie fantastique. (Liszt kende die bijzonder goed, hij maakte er een pianotranscriptie van). 't Is schitterend gedaan en zo karakteristiek voor dit concert dat men het wel 'de avonturen van een thema' noemt. En van avonturen had Liszt natuurlijk verstand als geen ander.

Stephen Westra

Antonin Dvorák (1841-1904) **Symfonie nr.6 in D, opus 60 (1880)**

Nog steeds neemt, en zulks zeer ten onrechte, de Zesde symfonie van de Tsjechische componist Antonin Dvorak een tweede-rangs plaats in ten opzichte van de Zevende, Achtste en Negende symfonie. Dit terwijl we hier met een werk te maken hebben, dat bol staat van vitaliteit, goudeerlijke lyriek en vurig temperament, dit alles gevat in een bonte en contrastrijke instrumentatie plus een direct aansprekende melodie. Wat kan men in hemelsnaam nog meer van een compositie die een groot publiek op zijn wenken moet bedienen, verlangen? Ook met de lengte is niets mis. Met een speelduur van om en nabij de 42 minuten is zij korter dan bijvoorbeeld Mahlers aanzienlijk vaker gespeelde Eerste en Vierde symfonie, om van de Vierde en Zevende symfonie van Bruckner nog maar te zwijgen.

Hoe dan ook, de Zesde is Dvoraks meest 'Brahmsiaanse' symfonie, en dat is ook geen wonder. Van Brahms, die de componist eind 1878 voor het eerst persoonlijk zou ontmoeten, was voordat Dvorak aan zijn Zesde symfonie zou beginnen te werken, net de Tweede symfonie in première gegaan. Het is beslist geen toeval dat beide symfonieën in dezelfde toonsoort D grote terts staan. En hiermee houdt de vergelijking niet op, aangezien het hoofdthema van de finale uit Dvoraks Zesde een sprekende overeenkomst vertoont met

Wát voor leven, maakt één enkele opmerking van de meester zelf wel duidelijk. Toen men hem vroeg of hij het in een autobiografie op schrift wilde stellen, antwoordde hij beslist: 'Het is genoeg het geleefd te hebben.' Hij was de grootste virtuoos van zijn tijd, misschien wel de grootste pianist ooit. 'Na Liszt kan men de piano wel dichtslaan,' vonden z'n collega's tenminste. Trad op van de Oeral tot Spanje. Zijn uitstraling was enorm; vrouwen in de zaal bezwijmden als ze hem hoorden of ook maar zagen, of vochten onderling om zijn snuifdoos, zakdoek dan wel een lokje haar te bemachtigen. Duik je in zijn liefdesleven, dan begrijp je dat hij er terecht wat tegen opzag z'n memoires te schrijven. En dan was deze geniale Hongaar ook intellectueel nog onverzadigbaar: 'Twee weken achtereen hebben mijn geest en vingers het zo druk gehad als twee dolende geesten – Homerus, de bijbel, Plato, John Locke, Byron, Hugo, Lamartine, Chateaubriand, Beethoven, Bach, Hummel, Mozart en Weber – ik had ze allemaal om mij heen. Ik heb hen bestudeerd, over hen gemediteerd en hen begerig verslonden. Daarnaast studeerde ik vier tot vijf uur per dag... Ach! Als ik niet waanzinnig werd, zul je nog een kunstenaar in mij ontdekken!' Het Tweede pianoconcert, hoewel echt een virtuoze publieksleveling, wijkt nogal af van wat we bij een soloconcert gewend zijn. Meestal bestaat dat uit drie delen: een betrekkelijk snel deel waarin de componist laat horen wat hij kan,

een langzaam deel waarin hij laat horen wat hij voelt en een vrolijke finale om te laten horen dat hij blij is dat hij klaar is (om een aardig gezegde aan te halen). Zo niet Liszt. Het Tweede pianoconcert bestaat eigenlijk uit één lang deel, min of meer te verdelen in zes segmenten. Wat hij voelt hoor je vooral aan het begin, wat hij kan het hele stuk door en wat betreft de finale: dat stralende Marziale wekt meer de indruk dat hij graag nog even was doorgegaan. Een ander markant verschijnsel van het gebruikelijke soloconcert: de cadens. De solist fantaseert er op los, haalt naar hartelust de melodietjes door zijn virtuozenmolen. Liszt geeft hem die ruimte niet, voor een geïmproviseerde cadens is nergens plaats. Wel smeedt hij alle onderdeeljes met behulp van korte cadensachtige passages aan elkaar. Ongewoon aan dit concert is ook de grote rol voor het orkest. Het heette eerst 'Concerto symphonique', en dat was niet slecht getroffen. Soms schiet de piano in de begeleidersrol, om bijvoorbeeld plaats maken voor een prachtige cello. En hoe fraai de pianopartij ook is, zo'n trekje als dat van de klarinet in de maten 1 tot en met 4 krijgt hij toch niet toebedeeld. 't Is misschien veelzeggend dat Liszt bij de première op 7 januari 1867 in Weimar niet de pianopartij speelde maar het dirigeerstokje ter hand nam. Merkwaardig tenslotte aan het Tweede pianoconcert is dat het helemaal voortkomt uit één thema. De klarinet speelt het aan het begin. Steeds duikt die melodie

Thibaudet
speelt Liszt

Nikolai Alexeev dirigent

Nikolai Alexeev is in Sint Petersburg geboren en getogen en heeft gestudeerd bij Avenir Michailov en bij Arvid en Mariss Jansons. Hij schreef in 1982 het Herbert von Karajan Concours te Berlijn op zijn naam en werkte enige tijd aan de Kirov Opera als assistent van Yuri Temirkanov. Inmiddels is hij vaste dirigent bij het St. Petersburg Philharmonisch Orkest en als chef-dirigent verbonden aan het Estlands Nationaal Symfonieorkest.

Als gastdirigent is hij veel te horen in Europa, de Verenigde Staten en Japan. In Nederland dirigeerde hij o.a. het Radio Philharmonisch Orkest, het Residentie Orkest, het Rotterdams Philharmonisch Orkest en het Koninklijk Concertgebouworkest.

Nikolai Alexeev is sinds 2002 vaste gastdirigent van Het Gelders Orkest. Hij legt zich vooral toe op de 19de- en 20ste-eeuwse muziek uit zijn vaderland. Dit seizoen brengt hij concerten met Prokofjev en Skrjabin, maar ook Van Delden, Dvorak en Brahms. De Tiende symfonie van Sjostakovitsj wordt, als eerste van een serie symfonieën, door Het Gelders Orkest onder Alexeevs leiding live op cd vastgelegd.

Jean-Yves Thibaudet piano

Geboren in de Franse stad Lyon kreeg Jean-Yves Thibaudet zijn opleiding van Lucette Descaves - die Maurice Ravel nog gekend had - en van Aldo Ciccolini aan het conservatorium van Parijs. Toen hij vijftien was, won hij de Premier Prix du Conservatoire en drie jaar later was hij winnaar van de Young Concert Artists Auditions 1981 in New York. Al gauw vestigde hij zijn naam als gerenommeerd pianist en gaf recitals en concerten over de hele wereld, van het Concertgebouw in Amsterdam tot Carnegie Hall in New York. Daarnaast werkte hij als veelgevraagd begeleider samen met bekende musici als Cecilia Bartoli, Renée Fleming en Yuri Bashmet.

In de loop der tijd heeft Thibaudet meer dan veertig cd-opnames gemaakt. Bijzonder in dit verband was de in 2003 opgenomen vijfdelige CD-box "Satie: The Complete Solo Piano Music". Deze anthologie kreeg de 'Choc de la Musique 2003'. Ook zijn in 2007 uitgekomen cd met diverse transcripties van operamuziek met enkele arrangementen van hemzelf verdient vermelding.

Thibaudet heeft aan de soundtrack van verscheidene films meegewerkt waaronder Portrait of a Lady en Bride of the Wind. De soundtrack van de film Pride and Prejudice met pianomuziek van Dario Marinelli bracht het zelfs tot een Oscar-nominatie in 2006.

THIBAUDET SPEELT LISZT

Thibaudet
speelt Liszt

Johannes Brahms (1833-1897) *Tragische Ouverture, opus 81*

In de muzikale strijd die in de negentiende eeuw woedde, nam Brahms een gematigde positie in. Hoewel vaak afgeschilderd als conservatief en verklaard tegenstander van de Neudeutsche Schule (met exponenten als Franz Liszt en Richard Wagner), had Brahms spijt als haren op zijn hoofd dat hij zich ooit had laten verleiden tot een publieke stellingname in deze strijd die de muzikale gemoederen toen zo bezighield. Toch schuilt er wel een kern van waarheid in Brahms' veronderstelde afkeer van nieuwlichterij. Want hij had onmiskenbaar, zoals andere classicistische componisten, een voorkeur voor absolute vormen. Bij hem geen symfonische gedichten met buitenmuzikale thema's, maar symfonieën die aansloten bij de klassieke traditie. Brahms liet evenmin grote muziekdramatische werken na: bij hem geen grootse oratoria of opera's. Maar hij schreef een tweetal op zichzelf staande concert-ouvertures, te weten de Akademiesche en de Tragische. Ze ontstonden als koppel in 1880 en gingen kort na elkaar in première. Ze vormen een klassieke tegenstelling tot elkaar met hun totaal verschillende stemmingen. Om met de componist zelf te spreken: 'De een lacht, de ander huult'. De Tragische Ouverture lijkt qua titel te verwijzen naar de Faustiaanse ouvertures die nu juist bij de Neudeutsche Schule in zwang waren, maar is even absoluut als de andere symfonische werken van Brahms. Er is

zelfs wel op gewezen dat de ouverture ontstond uit een schets voor een symfoniedeel. Brahms schreef er zelf erover: 'Bij deze gelegenheid [Brahms doelt op de gelukkige aanleiding tot de Akademiesche Festouverture] kon ik mijn melancholische geestesgesteldheid niet ontkennen en schreef ik ook een ouverture tot een tragedie'. Elders echter gaf hij toe dat hem geen bepaald treurspel voor ogen stond toen hij het stuk schreef. De ouverture werd voor het eerst uitgevoerd in Wenen, op 26 december 1880, en heeft qua populariteit altijd ten onrechte in de schaduw van zijn vrolijker tegenhanger gestaan.

Frits de Haen

Franz Liszt (1811-1886) *Pianoconcert nr. 2 in A*

1839-1861 staat er als ontstaansdatum bij het Tweede pianoconcert van Franz Liszt. Tweëntwintig jaar, dat is lang voor één compositie. De data zijn misleidend: het eerste ontwerp is van 1839, toen liet Liszt het stuk jarenlang liggen, sleutelde er in 1849 aan, in 1853, in 1857 en trok in 1861 pas definitief de slotstreep. Om het toen nog twee jaar op z'n première te laten wachten. Tweëntwintig jaar voor een concert zou zeker in het geval van Liszt onwaarschijnlijk veel zijn geweest: zijn oeuvrecatalogus telt 768 composities, en dan hield hij er ook nog een leven op na...